

LLEI 7/2017, DE 3 D'AGOST, PER LA QUAL ES MODIFICA LA COMPILACIÓ DE DRET CIVIL DE LES ILLES BALEARS¹

(BOIB núm. 96, de 5 d'agost de 2017)

EXPOSICIÓ DE MOTIUS

I

Objecte

En exercici de la competència legislativa en dret civil — articles 30.27 i 84.1 de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears, ex en relació amb la regla 8a de l'article 149.1 de la Constitució Espanyola—, aquesta llei té per objecte la modificació de determinats articles de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovada pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre.

En el procés de proposta de modificació de la Compilació hi ha participat la Comissió Assessora de Dret Civil de les Illes Balears, com a òrgan permanent de consulta i assessorament del Govern de les Illes Balears en matèria de dret civil propi, adscrit orgànicament a la Conselleria de Presidència, el qual ha vingut exercint funcions d'estudi i de revisió dels cossos legals i de les lleis civils vigents.

Així mateix hi ha participat el Consell Assessor de Dret Civil propi d'Eivissa i Formentera, òrgan depenent del Consell Insular d'Eivissa, en el qual també col·labora el Consell Insular de Formentera.

II

Millora i ordenació sistemàtica de la regulació de les fonts del dret civil balear i altres articles

La millora i ordenació sistemàtica de l'article 1 es basa en el Projecte de Reforma del Títol Preliminar, de maig de 2006, i en les esmenes que in voce foren preses en consideració, ja que, tot plegat, millorava la redacció i el rigor d'un article imprescindible per als intèrprets i operadors jurídics, que han de treballar en l'autointegració i l'aplicació de la Compilació.

Per tant, aquesta nova redacció de l'article 1 no és en puritat una innovació, sinó que recull les reformes necessàries d'ordenació de l'article 1, fruit de 25 anys d'estudi des de la Compilació de 1990.

Per altra banda, també s'han reordenat els articles referents al règim econòmic matrimonial del llibre de Mallorca, de manera que els temes de contingut específic del règim matrimonial legal (la separació de béns) i els temes de contingut econòmic *ex lege* (és a dir, imperatiu) del matrimoni (per tant, els efectes econòmics del matrimoni), que són contingut previ, essencial, a qualsevol règim, estiguin tractats de manera ordenada i coherent en articles diferents, a partir dels quals es pugui fer un desenvolupament futur. En aquest punt, s'ha seguit la lògica expositiva de l'article 67 del llibre d'Eivissa i Formentera, que presenta de manera ordenada ambdós temes, regulats, per altra banda, de manera desordenada i poc clara en els articles 3 i 4.

¹ Aquesta llei ha estat modificada per la Llei 19/2019, de 30 de desembre, de pressuposts generals de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears per a l'any 2020 ([BOIB núm. 175, de 31 de desembre de 2019](#)).

Amb aquestes qüestions, s'inaugura també una línia de treball constant, relatiu a l'ordenació i modernització respectuosa de les institucions de la Compilació, per tal de mantenir-la i desenvolupar-la com a *corpus iuris* de referència del Dret civil balear, les seves singularitats d'origen consuetudinari i la seva pluralitat normativa, amb l'ordenació de la matèria per Illes.

III

La successió intestada a favor de les administracions territorials de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears

La importància de la successió intestada en el dret successori balear i les seves peculiaritats a Mallorca i a Menorca, d'una banda, i a Eivissa i a Formentera, d'altra, i també la innegable connexió amb les llegendes, demanen una nova regulació més àmplia i detallada. Però, en espera d'aquesta regulació, s'ha considerat prioritari establir el dret de les administracions territorials de les Illes Balears, consells insulars i ajuntaments, a heretar abintestat en els supòsits indicats, a fi de no demorar per més temps la regulació d'aquesta matèria.

Per això, es modifica l'article 53 del llibre I, aplicable també a Menorca, i l'article 84 del llibre III, d'Eivissa i Formentera, de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, que fan referència a la successió intestada.

Entre els preceptes del Codi civil que, en virtut d'aquesta remissió al mateix Codi, resulten aplicables, hi ha l'article 956, que estableix la successió de l'Estat a falta de persones que tinguin el dret reconegut per la llei a heretar dels causants que no han disposat la seva successió mitjançant testament o altre negoci successori.

Avui en dia és general considerar que, en el marc de l'Estat autònom que estableix la Constitució, resulta natural i lògic que les comunitats autònomes que disposen de dret civil propi puguin legislar sobre aquesta matèria i que la regulació tinguí per objecte la crida a la comunitat autònoma i a les administracions territorials escaients, en lloc de fer-la a l'Estat. En aquest sentit, la Llei 33/2003, de 3 de novembre, del patrimoni de les administracions públiques, estableix en l'article 20.6 que la successió legítima de l'Administració General de l'Estat i de les comunitats autònomes s'ha de regir per aquesta llei, el Codi civil i les seves normes complementàries o les normes de dret foral o especial que hi siguin aplicables; i en la disposició final segona, sobre títols competencials, assenyalava que les disposicions d'aquesta llei "es dicten a l'empara de l'article 149.1.8a de la Constitució, i són d'aplicació general, sens perjudici del que disposen els drets civils forals o especials, allà on n'hi hagi"; a continuació, assenyalava els preceptes de la llei que tenen la condició de legislació bàsica, amb la particularitat que cap d'aquests no impedeix l'assumpció de competències legislatives sobre la matèria ni que la seva regulació prevegi la substitució de l'Estat per la comunitat autònoma.

Aquesta llei estableix les línies generals de la successió per part de les administracions territorials de les Illes Balears dels béns dels causants que moren abintestat o sense haver atorgat cap pacte successori i sense persones amb dret a heretar, quan la seva successió es regeixi pel dret civil de les Illes Balears.

Per determinar quines són les persones que tenen dret a heretar i els drets sobre l'herència, és necessari tramitar un expedient de jurisdicció voluntària com és la declaració d'hereus abintestat, que a Mallorca i Menorca és preceptiva quan no hi ha testament o pacte successori, i quan aquests són declarats nuls o resulten ineficaços;

mentre que a Eivissa i Formentera ho és, a més, quan la successió del causant s'ha deferit per testament o pacte successori només en part.

En cas que no quedi cap persona amb dret a heretar en l'ordre successori que estableix la llei, el cabal relict del difunt passarà a les administracions territorials de les Illes Balears, així com disposa aquesta llei.

IV

La llegítima del cònjuge viudo

L'article 45 de la Compilació encara manté la causalitat de la separació per part del premort per determinar el dret a la llegítima del consort viudo. Per aquesta raó, i atès que la separació és avui no causal, és necessari modificar els paràgrafs 1 i 2 de l'article 45, d'acord amb la llei 15/2005, de 8 de juliol.

V

Reforma de la quantia del lluïsmen en cas que no s'hagués pactat

Es fa necessària una revisió a fons dels drets reals contemplats a la Compilació de dret civil, i molt especialment per la seva repercussió social (s'ha de recordar la iniciativa social sorgida al 2013 arran de la reclamació d'un alou, que en poc temps recollí 12.377 signatures, posant en evidència l'ampli suport popular a la desaparició d'aquesta figura jurídica), de l'alou i els censos emfitèutics.

Es tracta d'institucions jurídiques que no responen avui en dia a un interès social, per la qual cosa és necessària la seva reconsideració.

És en aquest sentit i continuant en la línia de la reforma de 1990 on es reduí la quantitat en concepte de lluïsmen en cas que no s'hagués pactat, del 2 % del valor de la finca a l'1 %, que ara es passa de l'1 % al 0,5 %, és a dir, una reducció del 50 %.

VI

Impuls als contractes agraris

S'ha aprofitat per fer una regulació més detallada, que reculli les opinions i estudis doctrinals i les necessitats pràctiques en relació amb el contracte agrari de societat rural menorquina, regulada a l'article 64 del llibre de Menorca, com a mostra de les maneres singulars de gestionar l'ús de la terra a l'illa de Menorca.

En particular, cal explicar que la definició descriptiva, feta des del vessant de la tradició jurídica, de la institució de la societat rural menorquina com a contracte civil particular o atípic, s'adequa a la jurisprudència que, , es refereix a la societat *obiter dicta* rural menorquina com a "contracte de societat *sui generis*, l'objecte del qual és l'explotació agropecuària del camp menorquí" (sentències de l'Audiència Provincial de les Illes Balears de 10 de juliol de 2001 i de 23 de desembre de 2013).

Les reformes introduïdes han suposat una redacció cohesionada del contracte de societat rural, recollint en la norma, com a solució legal, els costums, i terminologia, no controvertits al llarg dels anys al món agrari menorquí, i deixant sempre salvaguardat, com a primer element regulador del contracte, el respecte a la llibertat contractual per a resoldre tots els elements de l'*iter* o vida de dit contracte.

Així mateix, queda igualment un gran àmbit d'actuació pel costum, en defecte de norma, ja que no s'ha tractat de fer un recull de costums, amb ànsia de petrificar-los en la norma escrita. Per tant, en defecte de la regulació bàsica i inspirada en costums incontrovertits, fixada en la norma, que, a més, salvaguarda, en primer lloc, la voluntat

contractual o pactes entre les parts, actua el costum com element d'especial valor normatiu, per la crida directa que en continua fent l'article 64.

Per altra banda, una novetat fruit del canvi de consciència social en relació amb el món rural i la necessitat de reconèixer i visibilitzar el paper invisible que la feina de les persones (tradicionalment, la dona) que, molts d'anys o tota una vida, conviu amb el conreador, té en l'explotació agrària, és la previsió de la possibilitat que el conreador i la seva parella o cònjuge adoptin la forma de titularitat compartida i també el dret a compensació econòmica, quan no s'adopta la forma de titularitat compartida i es conrea la terra sense rebre cap remuneració, que atorga la Llei 35/2011, de 4 d'octubre, sobre titularitat compartida de les explotacions agràries. Tot això, perquè és competència de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears el regular-ho, en relació amb les seves modalitats agràries.

Així, s'ha afegit la remissió a certs articles de la Llei 35/2011 perquè quan una especialitat està regulada pel dret civil propi (com són els contractes agraris illencs regulats a la Compilació –articles 64 i 86) no es pot aplicar supletòriament el dret estatal, la regulació del qual fa salvaguarda (per tant, excepció) el camp d'exercici de les competències civils autonòmiques.

En relació amb aquesta compensació econòmica, s'ha de destacar que es destina a la parella de fet (no de parella estable), és a dir, no cal estar constituïda perquè no es tracta d'efectes de la convivència, sinó de justícia social i laboral, ja que equival a pagar per la feina feta per part de qui ha treballat invisiblement i sense drets. No es pot limitar a la parella estable, sinó que qui provi que ha conviscut amb el conreador, sense tenir feina, i ajudant a la tasca agrària, pot generar aquest dret a compensació econòmica el dia que la convivència o relació afectiva s'acabi.

VII

Modificació del dret civil de Menorca

La modificació de l'article 65 estableix la vigència de la definició a l'illa de Menorca, amb la mateixa regulació prevista en el règim successori de l'illa de Mallorca, atès que s'elimina l'excepció aplicada fins ara per a Menorca.

VIII

Protecció de persones amb discapacitat

La discapacitat és una de les situacions que el legislador preveu com a digna d'especial protecció, tant en l'àmbit personal com en el patrimonial. La Llei estatal 41/2003, de 18 de novembre, va suposar un primer pas per a la protecció de les persones amb discapacitat. Posteriorment, la Convenció de Nacions Unides sobre els drets de les persones amb discapacitat, que va ser aprovada el 13 de desembre de 2006 i va entrar en vigor el 3 de maig de 2008, va significar un reconeixement i un canvi de criteri en la protecció de les llibertats i dels drets de les persones amb discapacitat, amb la finalitat d'obtenir un reconeixement a escala mundial de la discapacitat com una qüestió de drets humans.

El legislador balear va introduir, per mitjà de la Llei 3/2009, de 27 d'abril, de modificació de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, les causes d'indignitat successòria i desheretament, pensant, en aquell moment, a donar resposta a situacions tan greus com és la violència contra la dona. Falta fer un pas més i protegir,

de manera específica, les persones en situació de discapacitat, en el grau que indica la llei, perquè no pugui heretar qui no les ha atès perquè els hagi negat aliments.

Per aquesta raó, s'introdueix la lletra h) en l'apartat 1 de l'article 7 bis, per a Mallorca i Menorca, i en l'apartat 1 de l'article 69 bis, per a Eivissa i Formentera.

IX

Protecció del vincle matrimonial d'acord a la doctrina constitucional i mesures per suavitzar el biaix de gènere en la regulació del règim matrimonial de separació de béns

La sentència 198/2012, de 6 de novembre, del Tribunal Constitucional, assenyala que el nostre sistema constitucional s'obre a nous elements conformadors de la cultura jurídica (com el matrimoni amb independència del sexe dels contraents), mitjançant el recurs a un principi fonamental de la interpretació de la Constitució, que és el de l'article 10.2 de la Constitució. Des d'aquesta òptica, el significat del matrimoni, dins del context sociojurídic actual és, seguint el Tribunal Constitucional: "comunidad de afecto que genera un vínculo, o sociedad de ayuda mutua entre dos personas que poseen idéntica posición en el seno de esta institución, y que voluntariamente deciden unirse en un proyecto de vida familiar común".

Des d'aquest punt de vista de comunitat, d'ajuda mútua, d'igualtat, d'afecte, els règims històrics d'absoluta separació de béns, com el que es recull a la Compilació de 1961 i continua a la Compilació de 1990, malgrat la desaparició del terme "absoluta" en la denominació de règim econòmic, poden fomentar l'acceptació d'una convivència, econòmicament, perdedora per una de les parts i d'unes relacions conjugals basades en la insolidaritat econòmica, perquè l'aportació humana de cura, atenció a la família, maternitat, i les, moltes vegades, conseqüents pèrdues d'oportunitats econòmiques, laborals o professionals que suposa aquest aspecte de la convivència, són ignorades pel legislador de la Compilació de 1990.

Per això, s'han fet les següents reformes per mitigar la insolidaritat econòmica entre cònjuges, per procurar la protecció de la llar davant els creditors, i interpretar el vincle matrimonial i la seva protecció en el sentit evolutiu que marca el Tribunal Constitucional, de respecte al lliure desenvolupament de la personalitat i sexualitat.

En primer lloc, s'ha considerat que els efectes matrimonials *post mortem*, és a dir, la llegítima, no es cancel·lin per la simple separació de fet.

Encara que, només la ruptura del vincle jurídic, que es produeix amb el divorci, hauria de provocar el final dels efectes *post mortem* del matrimoni, ja que el matrimoni està vigent, i la llegítima no es basa en la mera convivència, sinó en el vincle jurídic vàlid, s'ha decidit eliminar l'efecte de pèrdua de llegítima només pels casos on la separació matrimonial és simplement "de fet" ja que, en aquests casos, no fer-ho suposa que el legislador està intervenint, de manera sancionadora, en la vida dels casats que no han optat per formalitzar la seva separació.

En segon lloc, s'ha d'esmenar la modificació que es va fer a l'article 4.3, 3r CDCIB (Compilació de Dret Civil de les Illes Balears) per la Llei 3/2009, de 27 d'abril, de modificació de la Compilació de Dret Civil de les Illes Balears, sobre causes d'indignitat successòria i desheretament. Aquesta modificació va eliminar el fet que la revocació, per part del donant, d'una donació entre cònjuges, es vinculés a la imputació de la causa de la separació al donatari; però deixant el fet de la producció de la separació i el divorci, sense més, com a causa d'ingratitude; que permet revocar, sense atendre a res

més, lliurement, gratuïtament, una donació feta per un cònjuge a l'altre durant el matrimoni.

En les donacions entre cònjuges fetes durant el matrimoni, la idea original de l'article 4.3, 3r CDCIB és que la mera separació i el divorci no són causa de revocació, és a dir, no són un cas d'ingratitude que permeti revocar les donacions; sinó que el cas d'ingratitude només és aquell on el donatari és responsable (perquè se li han imputat els fets –amb transcendència jurídica– que han causat la separació) de la causa que dóna lloc a la separació (o divorci), segons la sentència judicial. Així, si des de 2005, no hi ha culpables (ni responsables jurídics, ni imputats) de la ruptura de la convivència matrimonial, no té sentit que el simple fet de la separació o del divorci pugui ser un càstig al donatari, que veu revocada una donació, sense que la suposada ingratitude es pugui vincular amb cap comportament objectiu. La modificació que va patir l'article 4.3, 3r CDCIB l'any 2009, pot dur, actualment, a unes conseqüències negatives per a les dones, les quals, tradicionalment, han aportat, econòmicament, menys al matrimoni o s'han enriquit, econòmicament, menys a costa de la convivència; i, per això, tradicionalment, veuen compensada la seva dedicació a la família (que, en un sistema de separació de béns, es tradueix en un no-desenvolupament del seu patrimoni), amb les donacions que, directament o indirectament, rebien de l'espòs.

En tercer lloc, és imprescindible aprofitar aquesta ocasió per recollir en la norma escrita un principi general del dret civil balear que ha estat clarament establert per la Sentència del Tribunal Superior de Justícia de les Illes Balears 2/2010, de 24 de març: la proscripció que el règim de separació de béns pugui emparar un enriquiment injust produït per la desigualtat patrimonial que suposa l'enriquiment d'un cònjuge i l'empobriment de l'altre, a causa d'una dedicació major al "treball per a la família" en el sentit de temps i dedicació no remunerada a la unitat familiar, a la llar, a la maternitat.

L'analogia que realitza el Tribunal Superior de Justícia de les Illes Balears en la sentència 2/2010 va destinada a fixar un principi general del Dret civil balear relatiu a que, durant la convivència, la contribució a l'aixecament de càrregues, mitjançant el treball per a la família, ha de ser compensada, si la convivència o matrimoni es dissol en vida.

La dedicació al treball per a la família i la procreació seria una opció que es fa, lliurement, entre dos convivents i, per tant, els dos han de donar valor a aquest fet, constant matrimoni; però també, si aquest es dissol; i, en aquest cas, aquest valor s'ha de traduir econòmicament. De no ser així, de considerar-se que la prestació del treball per a la família, dins del contracte matrimonial, no val més que de present, tornariem de fet a una discriminació de la dona.

En quart i darrer lloc, s'introdueix la necessitat del consentiment del cònjuge no titular perquè el titular pugui fer negocis amb el domicili familiar perquè en aquest punt és una millora necessària per a protegir la unitat familiar davant els deutes del cònjuge titular únic de l'habitatge familiar.

És convenient, en la situació econòmica actual, d'endeutament de les famílies i d'unitat de tractament del deutor concursat, que, d'alguna manera, es doni garantia que el cònjuge no titular coneixia els riscos de l'endeutament del cònjuge titular de l'habitatge, que és l'espai físic de vida del nucli familiar.

La regulació de la Llei Concursal ha minvat validesa al principi de titularitat formal, com a principi rector per determinar la propietat privada dels béns entre els cònjuges

casats en separació de béns. La Llei Concursal (articles 78 i 79) no salvaguarda el principi de titularitat formal per atribuir els béns en el règim de separació de béns i es decanta per la suposada titularitat dels fons per adquirir l'habitatge i, fins i tot, malgrat es doni el supòsit de que ambdós cònjuges són cotitulars de l'habitatge i ambdós poden haver aportat fons econòmics per adquirir-lo, en algunes circumstàncies, arriba a presumir, que els fons són del cònjuge concursat, per tal d'oferir més massa als creditors.

Essent així, cal, des de la nostra competència, oferir major protecció al cònjuge no titular perquè, utilitzant, en positiu, la idea de "connivència" entre els cònjuges de la Llei Concursal, podríem entendre que, encara que no tingui la titularitat formal de l'habitatge familiar, el cònjuge no titular contribueix amb el seu treball, remunerat o per a la família, a mantenir-lo i ha d'assabentar-se dels perills financers en els quals pot estar incorrent el cònjuge titular, que acabaran privant de llar familiar a tota la unitat familiar.

X

Altres modificacions de la Compilació

La Comissió Assessora de Dret Civil de les Illes Balears, a conseqüència de l'avaluació permanent de la regulació que recull la Compilació, ha detectat determinades errades, disfuncions o redaccions que resulten incompletes a l'efecte d'una comprensió millor.

Atès que d'acord amb la Llei 4/2011, de 31 de març, de la bona administració i del bon govern de les Illes Balears, la qualitat normativa i la millora de la regulació són els principis informadors de la política legislativa, s'afegeix a aquesta Llei la modificació de diversos articles, per introduir millores en la redacció i comprensió dels textos, com ara els articles 4, 7 bis, 14 a 20, 29, 33, 46 a 48, 69 bis, 74, 81 i 86.

D'altra banda, dues disposicions addicionals recullen la modificació puntual de la versió catalana i la versió castellana de la Compilació, a l'efecte de millorar-ne la redacció o precisar-ne la terminologia.

XI

Normativa de patrimoni de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears

La regulació de la successió per part de les administracions territorials de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears dels béns dels causants que moren abintestat o sense haver atorgat cap pacte successori i sense parents amb dret a heretar, quan la seva successió es regeixi pel dret civil de les Illes Balears, té conseqüències en relació amb l'activitat que haurà de dur a terme l'Administració de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears quant al procediment administratiu de la declaració d'hereves de les administracions territorials autonòmiques que pertoquin, la participació en els processos judicials respecte de la intervenció i l'inventari dels béns i, si escau, la conservació i l'administració dels béns fins a la resolució definitiva, la presa de possessió i el repartiment dels béns, els seus productes o el seu valor.

En conseqüència, a la modificació de la Compilació de dret civil de les Illes Balears s'hi afegeix la modificació de la Llei 6/2001, d'11 d'abril, del patrimoni de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears. S'hi incorporen dos articles i una disposició addicional per regular el procediment per declarar l'Administració hereva intestada i per establir el límit temporal de la condició o afectació en relació amb les adquisicions, com és el

supòsit de la successió intestada a favor de les administracions territorials de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears que pertoquin, tal com preveu la nova regulació de la Compilació.

D'acord amb el principi de capacitat organitzativa de l'Administració, s'autoritza el desplegament reglamentari per establir el règim d'actuació dels òrgans administratius que han de dur a terme els tràmits i les gestions encaminats a la incorporació al patrimoni de les administracions territorials que escaiguin i el procediment posterior de repartiment dels béns, els seus productes o el seu valor.

XII

Creació del Consell Assessor de Dret Civil de les Illes Balears

La disposició addicional cinquena de la Llei crea, en substitució de la Comissió Assessora de Dret Civil de les Illes Balears, l'anomenat Consell Assessor de Dret Civil de les Illes Balears, com a òrgan permanent de consulta i assessorament del Govern i del Parlament de les Illes Balears, en matèria de dret civil de les Illes Balears, sense perjudici de la seva funció d'assessorar també els consells insulars quan aquests ho sol·licitin.

L'esmentat Consell Assessor de Dret Civil de les Illes Balears té una composició paritària entre illes i paritària entre dones i homes, que han d'esser designats o designades en nombre de dos per cada un dels consells insulars i pel Govern de les Illes Balears, al qual també li correspon designar el secretari o secretària d'entre el personal funcionari.

Article 1

Es modifica l'article 1 del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, que passa a tenir la redacció següent:

"Article 1

1. El Dret civil de les Illes Balears es compon pels drets civils històrics de les illes de Mallorca, de Menorca i d'Eivissa i Formentera, d'acord amb la tradicional divisió per llibres d'aquesta Compilació; per les normes autonòmiques que afectin la matèria de dret civil, dins del marc de les competències estatutàries; pel costum i pels principis generals del dret civil propi.

2. Les fonts del Dret civil de les Illes Balears són: la Compilació i les normes autonòmiques que afectin la matèria de dret civil, el costum i els principis generals del dret civil propi.

3. Regles generals del dret civil de les Illes Balears:

1a. Les disposicions del dret civil propi són les normes d'aplicació preferent.

2a. Les disposicions dels diferents llibres d'aquesta Compilació constitueixen el dret comú de les Illes Balears i s'aplicaran, supletòriament, a les altres lleis.

3a. La integració de l'ordenament jurídicocivil balear es farà d'acord amb els principis generals del dret que l'informen.

4a. En l'aplicació del dret civil propi, aquest ha de ser interpretat d'acord amb els principis generals que l'informen i, si es tracta de la interpretació d'una institució històrica, s'ha de prendre en consideració la tradició jurídica singular, continguda a les antigues lleis i els costums insulars; la doctrina dels doctors i les decisions de la Reial Audiència, quan existissin per aquella institució.

5a. Per manca de norma de dret civil propi, s'aplicarà, com a dret supletori, el dret civil estatal, sempre que la seva aplicació no sigui contrària als principis generals que informen el dret civil propi i que el buit normatiu no sigui volgut pel legislador balear, dins del marc de les seves competències.

6a. La jurisprudència del Tribunal Superior de Justícia de les Illes Balears i, si n'és el cas, del Tribunal Suprem, complementarà l'ordenament civil balear.”

Article 2

Es modifica l'article 3 del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, que passa a tenir la redacció següent:

“Article 3. El règim econòmic matrimonial

1. El règim econòmic conjugal serà el convingut a capítols, formalitzats en escriptura pública, abans o durant el matrimoni i, en defecte d'aquests, el de separació de béns.

2. En el règim de separació de béns cada cònjuge serà facultat per realitzar qualssevol actes o negocis de domini, administració, gaudi i disposició dels seus béns, sense perjudici de l'establert a l'article següent.

3. Seran béns propis de cada cònjuge aquells que li pertanyin en establir el règim de separació i aquells que adquireixi per qualsevol títol mentre aquest sigui vigent.

4. Cada cònjuge podrà conferir a l'altre, expressament o tàcitament, l'administració dels seus béns, així com revocar-la, condicionar-la o restringir-la.

El cònjuge administrador tindrà les obligacions pròpies del mandatari i haurà de retornar, a la finalització del mandat, tan sols els fruits existents i aquells amb els quals s'hagués enriquit.

5. Els cònjuges podran celebrar entre si tota classe de contractes i transmetre's béns i drets per qualsevol títol.

En cas d'impugnació judicial es presumirà, tret de prova en contra, que la transmissió és gratuïta.

Les donacions entre cònjuges seran revocables tan sols en els supòsits que preveuen les lletres a) i b) de l'apartat 1 de l'article 7 bis, quan el donant sigui el cònjuge agreujat, per incompliment de càrregues i per ingratitude. Es consideren causes d'ingratitude, a més de les que estableix el Codi civil, l'incompliment greu o reiterat dels deures conjugals i l'anul·lació del matrimoni si el donatari ha obrat de mala fe.”

Article 3

Es modifica l'article 4 del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, que passa a tenir la redacció següent:

“Article 4. Efectes patrimonials del matrimoni

1. Els béns propis de cada cònjuge seran afectes a l'aixecament de les càrregues del matrimoni. En defecte de pacte, cadascun dels cònjuges hi contribuirà en proporció als seus recursos econòmics; es considera com a contribució el treball per a la família i dona dret a obtenir una compensació que el jutge ha d'assenyalar, si no hi ha acord, quan s'extingeixi el règim de separació.

Si s'incomplís, totalment o parcialment, el deure d'aixecament de càrregues del matrimoni, per part d'un dels cònjuges, l'altre podrà sol·licitar al jutge que adopti les mesures oportunes per tal d'assegurar-ne el compliment.

2. Tret de prova en contra, es presumirà que pertanyen al cònjuge, per meitat, els béns que integren el parament de casa, però no es consideraran compresos a la presumpció les joies i els objectes artístics o històrics de valor considerable. A la mort d'un dels cònjuges, aquells correspondran en propietat al sobrevivent i no es computaran en el seu haver.

3. Per disposar dels drets sobre l'habitatge habitual i els mobles d'ús ordinari de la família, encara que aquests drets pertanyin a un sol dels cònjuges, es requereix el consentiment de tots dos o, si s'escau, autorització judicial.

Les disposicions dels drets assenyalats en el paràgraf anterior realitzades sense el consentiment de l'altre cònjuge o l'autorització judicial ferma són anul·lables, a instància d'aquell, durant el termini de quatre anys comptadors des de la inscripció en el Registre de la Propietat o des que el cònjuge perjudicat hagi conegut l'acte en qüestió.

La manifestació errònia o falsa de qui fa la disposició sobre el caràcter de l'habitatge no perjudica l'adquirent de bona fe, sens perjudici del que determini la legislació hipotecària.

4. Cada cònjuge respondrà amb els béns propis del compliment de les obligacions que hagués contret. No obstant això, de les causades per l'aixecament de les càrregues del matrimoni, en serà subsidiàriament responsable l'altre cònjuge."

Article 4

Es modifica la lletra d) de l'apartat 1 de l'article 7 bis del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, que passa a tenir la redacció següent:

"d) Els condemnats per sentència ferma a pena greu per delictes contra els deures familiars en la successió de la persona agreujada."

Article 5

Es modifica l'apartat 1 de l'article 7 bis del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, per la incorporació d'un nou paràgraf, corresponent a la lletra h), amb la redacció següent:

"h) En la successió de les persones amb discapacitat, els que no hagin prestat les atencions degudes en concepte d'aliments."

Article 6

Es modifica l'apartat 3 de l'article 7 bis del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, que passa a tenir la redacció següent:

"3. Les causes d'indignitat de l'apartat 1 són també justes causes de desheretament."

Article 7

Es modifica el paràgraf segon de l'article 8 del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, que passa a tenir la redacció següent:

“La donació universal és valedora de present i irrevocable. No obstant això, pot ser revocada tan sols pel donant en els supòsits que preveuen les lletres a) i b) de l'apartat 1 de l'article 7 bis, per incompliment de càrregues o d'ingratitude. Es consideren causes d'ingratitude, a més de les que estableix el Codi civil, l'incompliment greu o reiterat dels deures conjugals, l'anul·lació del matrimoni si el donatari ha obrat de mala fe, i la separació o divorci.”

Article 8

Es modifica el paràgraf cinquè de l'article 14 del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, que passa a tenir la redacció següent:

“Si diversos ascendents substitueixen pupil·larment o exemplarment el mateix descendent, cada substitució tindrà eficàcia en relació amb els béns que el substituït hagi adquirit per herència o per llegat de l'ascendent i subsisteixin a la mort d'aquell; però, en relació amb l'herència del menor o de l'incapacitat, únicament tindrà eficàcia l'ordenada per l'ascendent mort de grau més pròxim i, si són d'igual grau, la del darrer que mori.”

Article 9

Es modifica el paràgraf primer de l'article 15 del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, que passa a tenir la redacció següent:

“L'hereu o els hereus instituïts només en cosa certa, quan concorrin amb l'hereu o els hereus instituïts sense aquesta assignació, seran considerats simples legataris. Però, si l'hereu únic o tots els hereus instituïts ho són en cosa certa, se'n consideraran legataris d'aquesta i, quant a la resta de l'herència, tindran el caràcter d'hereus universals, per parts iguals si fossin diversos.”

Article 10

Es modifica el darrer paràgraf de l'article 16 del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, que passa a tenir la redacció següent:

“L'incompliment del mode imposat a la institució d'hereu mai no podrà donar lloc a la seva resolució.”

Article 11

Es modifica el paràgraf primer de l'article 17 del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, que passa a tenir la redacció següent:

“Mitjançant codicil, l'atorgant pot afegir o reformar el seu testament o la donació universal de béns presents i futurs o, a falta d'aquests, pot dictar disposicions sobre la seva successió a càrrec dels hereus intestats; però, en cap cas, no pot instituir hereu, ni revocar la institució atorgada anteriorment ni excloure cap

hereu de la successió ni establir substitucions, exceptuant-ne les fideïcomissàries i les preventives de residu, ni desheretar legitimaris ni imposar condició a l'hereu. No obstant això, en el codicil podrà expressar el nom de l'hereu o els hereus i determinar la porció en què cadascun d'ells hagi de considerar-se instituït, amb les limitacions que estableix aquest article. En el codicil pot establir-se una substitució vulgar al legatari.”

Article 12

Es modifica el paràgraf primer de l'article 18 del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, que passa a tenir la redacció següent:

“El testador podrà encomanar a l'instituït hereu, encara que solament ho sigui en l'usdefruit de tots els béns de l'herència o d'una part d'aquests, així com al legatari cridat a l'usdefruit universal d'aquesta, que, per acte entre vius o de darreres voluntats, els assigni a un o els distribueixi entre diversos parents d'aquell o del mateix distribuïdor, o que elegeixi, entre tots ells, hereu o hereus, en parts iguals o desiguals, i en resulten exclosos els no elegits. En tot cas, se n'hauran de salvar les llegendes, que es faran efectives segons el que disposi el mateix distribuïdor d'acord amb aquesta Compilació.”

Article 13

Es modifica el paràgraf quart de l'article 18 del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, que passa a tenir la redacció següent:

“Les llegendes es defereixen, també en aquests supòsits, des de la mort del testador, i es podran pagar, sense altres formalitats especials, en metàl·lic, si aquell no ho ha prohibit i el distribuïdor així ho disposa. Això no obstant, si el dia en què quedi efectuada definitivament l'expressada elecció o distribució no s'han exigit encara les llegendes ni s'han fet efectives les que s'hagin de satisfer en metàl·lic, es comptaran precisament des d'aquest dia els terminis a què es refereix el paràgraf quart de l'article 48 per tal de comunicar la decisió de pagament de les llegendes en doblers i per tal d'efectuar-ne el lliurament per l'hereu o hereus.”

Article 14

Es modifica el paràgraf segon de l'article 19 del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, que passa a tenir la redacció següent:

“Si l'hereu distribuïdor té l'encàrrec limitat, exclusivament, a la distribució dels béns entre els parents que s'assenyalen en el testament, l'herència ha de deferir-se en el termini assenyalat pel testador per tal d'efectuar la distribució i, si no n'hi ha, en el moment de la seva mort. En cas que tenguí facultats d'elecció o d'elecció i distribució alhora, l'herència no es deferirà als parents fins que quedi efectuada definitivament l'elecció o la distribució; no obstant això, si l'elegit o l'adjudicatari dels béns per acte entre vius renuncia a l'elecció o adjudicació, el distribuïdor podrà fer ús de bell nou d'aquestes facultats.”

Article 15

Es modifica l'article 20 del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, que passa a tenir la redacció següent:

“Si el distribuïdor deixa d'efectuar, per qualsevol causa, la distribució o l'elecció, hom se subjectarà al que preveu el testament; a manca de disposició especial, es consideraran instituïts per parts iguals aquells parents del testador o, si escau, del mateix hereu o legatari distribuïdor que, havent sobreviscut al distribuïdor en el cas en què l'encàrrec comporti elecció, hagin estat determinats individualment pel seu nom o circumstàncies, i, a falta d'aquests, els parents més pròxims en grau entre els genèricament indicats pel testador. En el supòsit que els esmentats parents fossin fills o nebots del causant o del distribuïdor, entraran en lloc del difunt, encara que hagués sobreviscut al testador, els descendents per estirps.”

Article 16

Es modifica la lletra a) del paràgraf tercer de l'article 29 del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, que passa a tenir la redacció següent:

“a) Que l'inventari de l'herència fideïcomesa, que necessàriament haurà de ser judicial o notarial, estigui acabat dins els cent vuitanta dies següents a la delació de l'herència, tret que els béns que la constitueixin es trobin en municipis diferents, o que el fiduciari resideixi fora de l'Illa. En aquests supòsits, el termini serà d'un any. El retard no imputable al fiduciari no computarà a l'efecte d'aquest paràgraf.”

Article 17

Es modifica la lletra b) del paràgraf primer de l'article 33 del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, que passa a tenir la redacció següent:

“b) Per tal de detreure la seva quota legítima i la quarta trebel·liànica, amb la notificació prèvia als fideïcomissaris coneguts.”

Article 18

Es modifica l'article 45 del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, que passa a tenir la redacció següent:

“Article 45

1. El cònjuge que, en morir el consort, no es trobi separat legalment, ni s'hagin iniciat, per part de cap dels dos cònjuges, els tràmits regulats a tal efecte en la legislació civil de l'Estat, serà legitimari en la successió d'aquest.
2. Si entre els cònjuges separats hi ha hagut una reconciliació degudament acreditada, el supervivent conservarà els seus drets.
3. En concurrència amb descendents, la llegítima vidual serà l'usdefruit de la meitat de l'haver hereditari; en concurrència amb pares, l'usdefruit de dos terços, i, en els altres supòsits, l'usdefruit universal.”

Article 19

Es modifica el primer incís del paràgraf segon de l'article 46 del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, que passa a tenir la redacció següent:

“No obstant això, la preterició no intencional de fills o descendents legitimaris conferirà al legitimari preterit acció per obtenir l'anul·lació del testament, que caducarà als quatre anys de la mort del causant.”

Article 20

Es modifica el paràgraf segon de l'article 47 del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, que passa a tenir la redacció següent:

“Per fixar la llegítima es deduirà del valor que tenien els béns a la mort del causant l'import dels deutes i de les càrregues, sense incloure-hi les imposades al testament, i també les despeses de darrera malaltia, enterrament i funeral.”

Article 21

Es modifica el darrer paràgraf de l'article 48 del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, que passa a tenir la redacció següent:

“Els hereus podran també fer ús de la facultat establerta en l'article 839 del Codi civil, i el cònjuge viudo podrà fer ús de la de l'article 840 del Codi civil.”

Article 22

Es modifica l'article 49 del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, que passa a tenir la redacció següent:

“Article 49

La disposició a favor d'un legitimari per valor superior a la seva llegítima, amb l'expressa prevenció cautelar que, si no accepta les càrregues o limitacions que li imposen es reduirà el seu dret a la llegítima estricta, facultarà aquell per acceptar la disposició en la forma establerta o fer seva la llegítima lliure de tota càrrega o limitació.”

Article 23

Es modifica l'article 51 del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, que passa a tenir la redacció següent:

“Article 51

La definició deixa sense efecte qualsevol disposició relativa a la llegítima del descendent renunciant, sigui quina sigui la data del testament.

Respecte a altres disposicions testamentàries a favor del descendent renunciant, seran vàlids, en la definició limitada a la llegítima, la institució d'hereu i el llegat amb càrrec a la porció lliure, sigui quina sigui la data del testament. En la no limitada, seran vàlides les disposicions de caràcter patrimonial ordenades en testament de data posterior a la definició i quedaran sense efecte les ordenades en

testament de data anterior, sense que hi entri en joc la substitució vulgar, excepte la disposada a favor de descendents del descendent renunciant que sigui fill únic.
Mort intestat el causant, si la definició s'ha limitat a la llegítima, el descendent renunciant serà cridat com a hereu, segons les regles de la successió intestada. Si no és limitada, qui l'hagi atorgada no serà cridat mai; sí que ho seran els descendents del descendent renunciant, excepte que del pacte resulti expressament el contrari o hi hagi altres descendents no renunciants o estirps d'ells.”

Article 24

Es modifica l'article 53 del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, que queda redactat de la manera següent:

“Article 53

1. La successió abintestat es regeix pel que disposa el Codi civil, sens perjudici, si escau, dels drets que reconeix al cònjuge viudo l'article 45 i del que preveu l'article 51, ambdós d'aquesta Compilació.

2. A falta de les persones indicades en els articles 930 a 955 del Codi civil, han d'heretar conjuntament les administracions territorials de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears que se citen en el següent paràgraf, les quals hauran de destinar preceptivament els béns heretats, o el seu producte o el seu valor, a institucions o establiments d'assistència social, d'educació o culturals ubicats en el seu respectiu territori.

D'aquests béns o del seu producte o del seu valor, en correspon la meitat a l'ajuntament del municipi de darrera residència habitual del causant i una altra meitat al Consell insular de l'illa del causant determinats d'acord a la normativa general que afecti aquesta matèria.

Si correspon heretar a les administracions territorials de les Illes Balears, consells insulars i ajuntaments, es considerarà sempre acceptada l'herència a benefici d'inventari, prèvia declaració d'hereu.”

Article 25

Es modifica l'article 63 del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, que passa a tenir la redacció següent:

“Article 63

L'alou i els censos emfitèutics amb dret a lluïisme són redimibles en qualsevol moment a instància del senyor del domini útil, mitjançant el pagament al senyor del domini directe d'un lluïisme i dos terços de lluïisme del valor de la finca, en l'estimació dels quals no es computarà el valor de les millores introduïdes o edificacions que s'hi hagin realitzat amb posterioritat a la data del títol constitutiu, tret que el títol constitutiu digui una altra cosa. Si no consta que s'hagués pactat cap quantitat en concepte de lluïisme, aquest consistirà en el 0,5 per cent del valor de la finca apreciat en la forma determinada anteriorment.

Quan l'alou s'hagi constituït sobre una finca rústica que posteriorment hagi esdevingut urbana, el càlcul del lluïisme es realitzarà sobre el valor de la finca com a rústica.”

Article 26

Es modifica l'article 64 del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, que passa a tenir la redacció següent:

“Article 64

1. La institució coneguda a Menorca amb el nom de societat rural és, d'acord a la tradició jurídica pròpia, un contracte de societat civil particular o atípic subscrit entre el titular d'una finca rústica i el conreador, els quals actuen mancomunadament amb l'objecte d'explotar una finca en estreta col·laboració.

2. Quan la titularitat de la finca implica l'existència de dos o més propietaris, aquests responen solidàriament davant el conreador.

Si els conreadors són dos o més, el contracte només serà possible si els diversos conreadors responen solidàriament davant el titular de la finca o quan el contracte tenguí per objecte aprofitaments diversos que siguin compatibles.

3. Si el conreador adopta la forma de titularitat compartida li seran aplicables els articles 2.2, 4, 5 i 8 de la Llei 35/2011, de 4 d'octubre, sobre titularitat compartida de les explotacions agràries.

En el cas que, en relació amb el cònjuge o parella de fet del conreador, concorrin les condicions de l'article 13 de la Llei 35/2011, de 4 d'octubre, sobre titularitat compartida de les explotacions agràries, serà aplicable l'establert en dit article.

4. El contracte, convingut en qualsevol forma, ha de fixar la durada, que en cap cas no pot ser inferior a un any, la participació en els guanys o munt major i les pèrdues, la mota o dotació que aporta el titular de la finca, i també la resta d'aportacions que ha de fer cadascuna de les parts.

Una vegada conclòs el termini pactat, el contracte es prorrogarà tàcitament per períodes iguals, tret que, amb tres mesos d'antelació, qualsevol de les parts se'n desdigni.

5. El contracte de societat rural no s'extingeix pel desdir del conreador si aquest convé amb un nou conreador la subrogació en la seva participació, drets i obligacions, sempre que no hi hagi oposició a dita cessió per part del titular de la finca, en atenció a l'estreta col·laboració que caracteritza la societat rural. Malgrat que el titular de la finca no s'oposi a la subrogació del conreador, pot acordar amb el conreador entrant annexionat continguts al contracte de societat rural, tant si són continguts innovadors, com si són modificadors o extintius, respecte dels acords existents.

En cas de cessió, el conreador cedent ha de satisfer el conreador cessionari la bestreta lliurada pel titular de l'explotació, si n'hi va haver. Així mateix, amb la cessió es produiran els estims de la mota, com a dotació del titular que es manté vinculada a l'explotació de la finca, i de l'extramota la qual, en defecte de pacte, es reparteix per meitat entre el conreador i el titular.

En el procés d'estims, correspon al conreador cedent el rescabament en espècie o en metàl·lic del contingut de la mota que s'hagi deteriorat. Així mateix, si el contingut de la mota s'ha vist augmentat, l'excés tendrà la consideració d'extramota.

6. El contracte de societat rural tampoc no s'extingeix per la mort del titular de la finca o del conreador, sinó que, en el lloc d'aquests, queden subrogats els seus successors hereditaris sempre que, quan es tracti dels successors del conreador,

aquests col·laborin, o estiguin en possibilitat de fer-ho, en l'explotació de la finca i no s'oposin a la continuació del contracte. Una vegada produïda la subrogació, sigui quin sigui el termini que s'hagi pactat en el contracte, cadascuna de les parts se'n podrà desdir, però aquest continuarà vigent fins al final de l'any agrícola.

7. A la finalització del contracte, al desdir i a la cessió d'aquest, les parts poden acordar realitzar el procés de liquidació o estims amb sotmetiment a estimadors, acordant el nombre d'estimadors, els criteris d'elecció i el grau de perícia pertinent que aquests han de tenir, així com qualsevol altra qüestió que les parts considerin. El simple acord entre les parts de sotmetiment a estimadors no perjudica l'exercici de qualssevol accions judicials que, en relació amb aquesta matèria, les parts puguin exercitar.

8. Cal atènyer-se als usos i costums en el que no hagi estat pactat en el contracte ni es preveu en aquest llibre.”

Article 27

Es modifica l'article 65 del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, que passa a tenir la redacció següent:

“Article 65

A l'illa de Menorca regeix el que disposa el llibre I d'aquesta Compilació, a excepció dels articles 54 a 63.”

Article 28

Es modifiquen els articles 66, 67 i 68 del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, que passen a tenir la redacció següent:

“Article 66. Els espòlits

1. El règim econòmic conjugal serà el convingut en capítols matrimonials, denominats espòlits.

2. Concepte. Els espòlits, institució pròpia de les Illes Pitiüses, són un negoci jurídic familiar i solemne mitjançant el qual s'estableix el règim econòmic del matrimoni així com d'altres disposicions per raó d'aquest.

3. Moment d'atorgament. Els espòlits podran atorgar-se abans o després de celebrar-se les núpcies. En el primer cas, només produiran efectes una vegada contret el matrimoni, sempre que aquest es celebri en el termini d'un any comptador des de la firma dels espòlits.

4. Forma i inscripció. Per a la seva validesa els espòlits, així com les seves modificacions, hauran d'atorgar-se en escriptura pública. S'han d'inscriure en el Registre civil i, si és el cas, en altres registres públics.

5. Capacitat. Tenen capacitat per atorgar espòlits abans de contraure matrimoni els que vàlidament el puguin celebrar, però necessiten, si és el cas, els complements de capacitat que corresponguin.

6. Contingut.

a) Els espòlits hauran de contenir disposicions relatives a la fixació, modificació o substitució del règim econòmic matrimonial. L'estipulació d'un règim econòmic podrà fer-se per simple remissió a un dels regulats en les lleis o bé acomodant-lo a les particulars circumstàncies dels interessants.

b) Podran convertir-se en espòlits totes aquelles estipulacions referides a institucions que, d'acord amb les seves pròpies normes reguladores, admetin el seu atorgament en capítols matrimonials. En particular, donacions propter nuptias, dot, escreix, acolliment en una quarta part dels milloraments, pactes sobre la forma i quantia de contribució a l'aixecament de les càrregues del matrimoni, donacions universals, pactes successoris, usdefruit universal i fidúcia successòria, com també qualssevol altres que els interessats considerin convenients, fins i tot en previsió de ruptura matrimonial.

c) Les institucions contingudes en els espòlits es regiran pel que hagin convingut les parts i, subsidiàriament, per la seva regulació específica.

d) Quan els pactes en previsió de ruptura matrimonial s'atorguin abans del matrimoni únicament seran vàlids si el matrimoni arriba a contraure's dins de l'any següent a la data de l'atorgament.

7. Modificació dels espòlits.

a) Els espòlits podran modificar-se en qualsevol temps mitjançant escriptura pública. La modificació no perjudicarà els drets adquirits de bona fe per terceres persones.

b) Per modificar o deixar sense efecte el règim econòmic matrimonial, així com qualssevol altres clàusules convingudes exclusivament entre els cònjuges, bastarà el consentiment d'aquests.

c) Per modificar o deixar sense efecte clàusules en què hagin intervingut qualssevol altres persones, es necessitarà, a més, la seva concurrència o la dels seus hereus, si la modificació afecta drets que aquelles haguessin conferit.

d) S'exceptuen del que disposen els dos paràgrafs anteriors les estipulacions que, per acte exprés o per la seva naturalesa, siguin revocables.

8. Ineficàcia per nul·litat, separació legal i divorci.

a) Els espòlits esdevindran ineficaços per nul·litat matrimonial, separació legal o divorci, llevat del que s'estableix en els paràgrafs següents.

b) Es mantindrà l'eficàcia dels pactes convinguts en espòlits en previsió de ruptura matrimonial, sens perjudici del que resolgui la sentència.

c) Els heretaments i les donacions atorgats a favor del fill o de la filla continguts en els espòlits signats amb ocasió de les seves núpcies, conservaran l'eficàcia si hi ha descendència del matrimoni anul·lat, separat legalment o divorciat. Si el matrimoni no ha tingut descendència, si el fill o la filla es torna a casar o constitueix parella estable, l'heretament o la donació esdevindran revocables per la sola voluntat de l'heretant o donant.

d) Els heretaments convinguts a favor dels descendents del matrimoni en consideració al qual s'haguessin atorgat els espòlits, també conservaran l'eficàcia, però els heretaments purs esdevindran revocables.

e) L'acció de revocació prevista en els paràgrafs anteriors caducarà en el termini d'un any des que el legitimat té coneixement de la concurrència de la causa que la determina.

Article 67

1. Per manca d'espòlits, el matrimoni quedarà subjecte al règim de separació de béns, que reconeix a cada cònjuge el domini, el gaudi, l'administració i la disposició dels béns propis.

Per disposar dels drets sobre l'habitatge habitual i els mobles d'ús ordinari de la família, encara que aquests drets pertanyin a un sol dels cònjuges, es requereix el consentiment de tots dos o, si s'escau, autorització judicial. Les disposicions de dits drets realitzades sense el consentiment de l'altre cònjuge o l'autorització judicial ferma són anul·lables, a instància d'aquell, durant el termini de quatre anys comptadors des de la inscripció en el Registre de la Propietat o des que el cònjuge perjudicat hagi conegut l'acte en qüestió. La manifestació errònia o falsa de qui fa la disposició sobre el caràcter de l'habitatge no perjudica l'adquirent de bona fe, sens perjudici del que determini la legislació hipotecària.

Els cònjuges podran transmetre's per qualsevol títol béns i drets i celebrar entre si qualsevol classe de contractes.

Les donacions entre els cònjuges seran revocables per les causes determinades en el tercer paràgraf de l'article 3.5.

2. Els cònjuges seran obligats a contribuir al sosteniment de les càrregues del matrimoni. Per manca de pacte, ho faran en proporció als seus recursos econòmics. Si hi ha dot o d'altres béns afectes al sosteniment de les càrregues familiars, els fruits i les rendes s'aplicaran preferentment a aquest fi.

Es considera com a contribució el treball per a la família i dóna dret a obtenir una compensació que el jutge ha d'assenyalar, si no hi ha acord, quan s'extingeixi el règim de separació.

3. Ambdós cònjuges responen solidàriament davant terceres persones de les obligacions que contrauen conjuntament per l'aixecament de les càrregues familiars i de les contretes per un d'ells en exercici de la seva potestat domèstica.

Article 68. Usdefruit universal capitular

1. L'usdefruit universal convingut en espòlits per a després de la mort faculta l'usufructuari per regir i governar la casa i tots els béns, el qual queda dispensat de formar inventari i de prestar fiança.

2. L'usufructuari queda obligat a prestar, amb càrrec a l'usdefruit, aliments a l'hereu, al consort d'aquest i als fills del cònjuge premort i de l'hereu que visquin a la casa, així com a consentir que es facin en l'usdefruit les reduccions necessàries per pagar les llegendes i, si escau, per constituir el dot.

3. Aquest usdefruit és inalienable, sens perjudici que, amb el consentiment del nu propietari, s'alienin béns determinats. L'usdefruit subsisteix sobre el producte de l'alienació que no es destini a prestar aliments o a pagar deutes i llegendes.

4. L'usdefruit s'extingirà quan l'usufructuari contragui nou matrimoni o parella estable, si així s'acorda en els espòlits."

Article 29

Es modifica la lletra d) de l'apartat 1 de l'article 69 bis del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, que passa a tenir la redacció següent:

"d) Els condemnats per sentència ferma a pena greu per delictes contra els deures familiars en la successió de la persona agreujada."

Article 30

Es modifica l'apartat 1 de l'article 69 bis del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, per incorporació d'un nou paràgraf corresponent a la lletra h), amb la redacció següent:

"h) En la successió de les persones amb discapacitat, els que no hagin prestat les atencions degudes en concepte d'aliments."

Article 31

Es modifiquen els apartats 3 i 4 de l'article 69 bis del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, que passen a tenir la redacció següent:

"3. Les causes d'indignitat de l'apartat 1 són també justes causes de desheretament.
4. En tota la resta s'aplica, supletòriament, el Codi civil."

Article 32

Es modifica el paràgraf primer de l'article 74 del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, que passa a tenir la redacció següent:

"Els pactes successoris són irrevocables. Tan sols podran ser modificats o deixats sense efecte per mutu dissentiment que consti en escriptura pública i per les causes enumerades en els supòsits prevists en les lletres a) i b) de l'apartat 1 de l'article 69 bis."

Article 33

Es modifica l'apartat 1 de l'article 81 del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, que passa a tenir la redacció següent:

"1. L'hereu o successor contractual obligat al pagament de la llegítima podrà, sense intervenció dels legitimaris, acceptar l'herència, inscriure els béns rebuts en els registres públics i alienar-los o gravar-los per qualsevol títol; podrà, així mateix, pagar la llegítima en sous o metàl·lic, encara que no n'hi hagués a l'herència, tret de disposició en contra del testador o de l'instituent."

Article 34

Es modifica l'article 84 del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, que queda redactat de la manera següent:

"Article 84

1. La successió intestada a Eivissa i Formentera es regeix per les normes del Codi civil.

2. No obstant el que disposa el paràgraf anterior, el cònjuge viudo adquirirà lliure de fiança, en la successió del consort difunt, l'usdefruit de la meitat de l'herència intestada en concurrència amb descendents i de dues terceres parts en concurrència amb ascendents. No tindrà aquest dret el cònjuge viudo separat legalment; ni tampoc es generarà aquest dret en el cas que s'haguessin iniciat, per part d'algun dels dos cònjuges, els tràmits regulats a tal efecte en la legislació civil de l'Estat.

3. A falta de les persones indicades en els articles 930 a 955 del Codi civil, han d'heretar conjuntament les administracions territorials de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears que se citen en els següents paràgrafs, les quals hauran de destinar preceptivament els béns, o el seu producte o el seu valor, a institucions o establiments d'assistència social, d'educació o culturals ubicats en el seu respectiu territori.

Quan el municipi de la darrera residència habitual del causant sigui de l'illa d'Eivissa, la meitat dels béns heretats o del seu producte o del seu valor correspondrà a l'ajuntament del municipi de dita darrera residència habitual i l'altra meitat al Consell Insular de l'illa del causant determinada d'acord a la normativa general que afecti aquesta matèria.

En el supòsit que la darrera residència habitual del causant sigui a l'illa de Formentera, la totalitat de l'herència intestada passa al Consell Insular de Formentera, sempre que, d'acord a la normativa general que afecti aquesta matèria, no resulti que la successió s'ha de regir per la llei del veïnatge civil del causant i aquest sigui el propi de Mallorca o Menorca, cas en el qual la meitat dels béns heretats o del seu producte o del seu valor correspondrà al consell insular que pertogui.

Si correspon heretar a les administracions territorials de les Illes Balears, consells insulars i ajuntaments, es considerarà sempre acceptada l'herència a benefici d'inventari, prèvia declaració d'hereu.”

Article 35

Es modifica l'article 86 del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, que passa a tenir la redacció següent:

“Article 86

1. L'explotació a majoral, conveni agrícola parciari pactat en qualsevol forma entre el propietari i el conrador o majoral, es regirà per allò que s'hi hagi convingut i pel que estableix aquesta Compilació. A falta d'això, hom s'atindrà als usos i costums insulars.

2. Si el conrador o majoral adopta la forma de titularitat compartida li seran aplicables els articles 2.2, 4, 5 i 8 de la Llei 35/2011, de 4 d'octubre, sobre titularitat compartida de les explotacions agràries.

En el cas que, en relació amb el cònjuge o parella de fet del conrador o majoral, concorrin les condicions de l'article 13 de la Llei 35/2011, de 4 d'octubre, sobre titularitat compartida de les explotacions agràries, serà aplicable l'establert en dit article.

3. Quan una de les parts vulgui procedir a la resolució del contracte, ha de donar a l'altra el desví o preavís, fefaentment amb dos testimonis, segons el costum. Per fer-ho té de temps fins a les vint-i-quatre hores del darrer dia de l'any en curs, i el conrador ha de deixar lliure i expedita la finca a les dotze hores del dia vint-i-quatre de juny de l'any següent.”

Article 36

Es modifica la disposició final segona del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, que queda redactada de la manera següent:

“Disposició final segona

Les remissions que aquesta Compilació fa a les disposicions del Codi civil s’entenen fetes a la redacció vigent a l’entrada en vigor del Text refós aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, excepte les modificacions posteriors, respecte de les quals les remissions que aquestes facin al Codi civil s’entenen fetes a la redacció vigent a l’entrada en vigor de cada llei de modificació.”

DISPOSICIONS ADDICIONALS

Disposició addicional primera. Modificacions de la versió catalana

Es modifiquen en la versió catalana del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, les paraules o expressions següents:

- a) Article 39, paràgraf segon:
On diu “la falcídia” ha de dir “a la falcídia”.
- b) Article 39, paràgraf tercer:
On diu “en allò que n’excedeixin” ha de dir “en allò que no n’excedeixin”
- c) Article 54, paràgraf segon:
On diu “En allò que no es preveu en el paràgraf anterior, hi serà d’aplicació el que disposa el Codi civil (art. 523 a 529) sobre el dret d’habitació” ha de dir “En allò que no es preveu en el paràgraf anterior, hi serà aplicable el que disposa el Codi civil sobre el dret d’habitació”.

Disposició addicional segona. Modificacions de la versió castellana

Es modifiquen en la versió castellana del Text refós de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, aprovat pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, les paraules o expressions següents:

- a) S’afegeix a l’article 38 un punt i a part, abans de “El que lo formalizare en fraude de los legatarios perderá el indicado derecho”.
- b) Article 39, paràgraf tercer:
On diu “en lo que no exceda de ella” ha de dir “en lo que no excedan de ella”.
- c) S’afegeix, darrere l’article 52:
“Capítulo IV
De la sucesión *ab intestato*”
- d) Article 66, apartat 1:
On diu “nombradas ‘espòlits’,” ha de dir “denominadas ‘espòlits’,”.
- e) Article 66, apartat 3:
On diu “Tienen capacidad de otorgar capítulos” ha de dir “Tienen capacidad para otorgar capítulos”.
- f) Articles 67, 68 i 72:
On diu “‘espòlits’” ha de dir “‘espòlits’”.

- g) S'afegeix a l'article 71 un punt i a part, abans de "La ejecución del encargo hecha por acto *inter vivos* será irrevocable."
- h) S'elimina en l'apartat 1 de l'article 72 el punt i a part, després de "Solo serán válidos los pactos otorgados en escritura pública".
- i) Article 86:
On diu "desvis" ha de dir "desvís".

Disposició adicional tercera. Nous articles 41 bis i 41 ter de la Llei 6/2001, d'11 d'abril, del patrimoni de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears

S'afegeixen dos nous articles, els articles 41 bis i 41 ter, a la Llei 6/2001, d'11 d'abril, del patrimoni de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, amb la redacció següent:

"Article 41 bis. Adquisició legal a favor de les administracions territorials de les Illes Balears (consells insulars i ajuntaments)

1. Quan a falta d'altres hereus legítims d'acord amb les regles de la Compilació de dret civil de les Illes Balears siguin cridades les administracions territorials de les Illes Balears, consells insulars i ajuntaments, correspondrà a l'Administració autonòmica, en estreta col·laboració amb els consells insulars i ajuntaments corresponents, efectuar en la via administrativa la declaració de la condició d'hereu intestat, una vegada justificada degudament la mort de la persona de la successió de la qual es tracti, així com la procedència de l'obertura de la successió intestada i constatada l'absència d'altres hereus legítims.

2. El procediment per a la declaració dels consells insulars i ajuntaments com a hereus intestats s'ha d'iniciar per acord de l'òrgan corresponent en matèria de patrimoni de l'Administració dependent del Govern de les Illes Balears, adoptat per iniciativa pròpia o com a conseqüència d'ordre superior, petició raonada d'altres òrgans o denúncia, o en virtut de les comunicacions judicials o notariales d'acord amb la legislació vigent en matèria de successions.

3. El procediment administratiu aplicable ha de ser el que reglamentàriament es determini.

4. Una vegada resolt el procediment de declaració d'hereus intestats als consells insulars i ajuntaments, caldrà que aquests facin una proposta de destinació dels béns o drets, del seu producte o el seu valor, d'acord amb el que preveu la Compilació de dret civil de les Illes Balears. Aquesta proposta es traslladarà a l'òrgan competent en matèria de patrimoni de l'Administració del Govern de les Illes Balears perquè la validi i l'executi.

5. Les persones que, per raó del seu càrrec o ocupació pública, tinguin notícia de l'existència de disposició testamentària, oferta de donació o expectativa de successió legal intestada deferible a favor dels consells insulars tenen l'obligació de posar-ho en coneixement dels òrgans competents en matèria de patrimoni. La mateixa obligació correspondrà, en cas d'herències intestades, als propietaris, llogaters i responsables dels habitatges, centres o residències en què hagi mort la persona causant, o als seus administradors, representants legals o mandatariis.

Article 41 ter. Adquisicions subjectes a condició o afectació

Si s'adquireixen els béns o drets sota condició o mode de la seva afectació permanent a determinades destinacions, s'entendrà complerta i consumada si durant trenta anys varen servir a aquestes destinacions. Aquest termini començarà

a comptar-se des del moment de la transmissió gratuïta, amb independència de l'administració o administracions que va o varen acceptar el bé o dret.”

Disposició addicional quarta. Nova disposició addicional cinquena de la Llei 6/2001, d'11 d'abril, del patrimoni de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears

S'afegeix una nova disposició addicional, la cinquena, a la Llei 6/2001, d'11 d'abril, del patrimoni de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, amb la redacció següent:

“Disposició addicional cinquena. Aplicació de l'article 41 ter a donacions efectuades anteriorment a l'entrada en vigor de la Llei 7/2017, de 3 d'agost, per la qual es modifica la Compilació de dret civil de les Illes Balears

La previsió de l'article 41 ter d'aquesta Llei ha de tenir efecte respecte de les disposicions gratuïtes de béns i drets a favor de la Comunitat Autònoma que s'hagin perfeccionat abans de l'entrada en vigor de la Llei 7/2017, de 3 d'agost, per la qual es modifica la Compilació de dret civil de les Illes Balears, sempre que prèviament no s'hagi exercit l'acció revocatòria corresponent.”

Disposició addicional cinquena. Creació del Consell Assessor de Dret Civil de les Illes Balears

1. Consell Assessor de Dret Civil de les Illes Balears

El Consell Assessor de Dret Civil de les Illes Balears és un òrgan permanent de consulta i assessorament del Govern de les Illes Balears i del Parlament de les Illes Balears en matèria de dret civil de les Illes Balears, adscrit al Govern de les Illes Balears.

2. Composició i nomenament dels i les membres del Consell Assessor de Dret Civil de les Illes Balears

2.1. El Consell Assessor de Dret Civil de les Illes Balears tindrà una composició paritària entre illes i paritària entre homes i dones, amb un total de deu membres, més un funcionari o funcionària designat o designada pel Govern de les Illes Balears, que exercirà les funcions de secretari o secretària.

2.2. Està integrat per un president o presidenta i nou vocals, més un secretari o secretària.

2.3. Tots els i les membres del Consell Assessor de Dret Civil de les Illes Balears, a excepció del secretari o secretària, han de ser juristes de trajectòria professional o acadèmica reconeguda i experiència demostrada en el camp del dret civil de les Illes Balears.

2.4. Dels i de les membres del Consell Assessor de Dret Civil de les Illes Balears dos seran designats pel Govern de les Illes Balears i dos membres per cada un dels consells insulars, a l'inici de cada legislatura. El Govern, per la seva banda, també nomenarà la persona que hagi d'exercir les funcions de secretària o secretari.

2.5. Els i les membres del Consell Assessor de Dret Civil de les Illes Balears no poden ocupar càrrecs públics ni per elecció ni per designació.

2.6. Una vegada publicats els nomenaments, els i les membres del Consell Assessor de Dret Civil de les Illes Balears han de prendre possessió dels càrrecs davant del president o presidenta del Govern de les Illes Balears, mitjançant jurament o promesa.

3. Funcions del Consell Assessor de Dret Civil de les Illes Balears

3.1. En matèria de dret civil de les Illes Balears, són funcions del Consell Assessor de Dret Civil de les Illes Balears:

- a) Assessorar jurídicament el Govern de les Illes Balears i el Parlament de les Illes Balears i emetre els informes que sol·licitin el Govern de les Illes Balears, el Parlament de les Illes Balears i els grups parlamentaris.
- b) Assessorar jurídicament també els consells insulars quan aquests ho sol·licitin, sent preceptiu que amb caràcter previ s'elevi la consulta a la comissió assessora de dret civil propi corresponent al seu àmbit insular.
- c) Elaborar avantprojectes de disposicions legals a sol·licitud del Govern de les Illes Balears o del Parlament de les Illes Balears.
- d) Realitzar una labor de seguiment de la legislació nacional i internacional per tal de promoure, quan sigui necessari, la modificació i actualització del dret civil de les Illes Balears, a petició del Govern de les Illes Balears o del Parlament de les Illes Balears.
- e) Col·laborar, si escau, en la promoció d'estudis que tinguin alguna utilitat justificable i directa per al desenvolupament del dret civil de les Illes Balears.

3.2. En les seves funcions, el Consell Assessor de Dret Civil de les Illes Balears recaptarà el parer del Consell Assessor de dret civil propi d'Eivissa i Formentera.

3.3. El Consell Assessor de Dret Civil de les Illes Balears podrà encomanar informes a experts prèvia autorització del Govern de les Illes Balears, i justificació de l'encomanda.

4. Funcionament del Consell Assessor de Dret Civil de les Illes Balears

El Consell Assessor de Dret Civil de les Illes Balears actuarà com a òrgan col·legiat, elaborarà el seu propi reglament en un termini de tres mesos des de la seva constitució, i es regirà per aquest quant a organització i funcionament.

5. Compensació econòmica

Els i les membres del Consell Assessor de Dret Civil de les Illes Balears tindran dret a percebre les compensacions econòmiques que es determinin per part del Govern de les Illes Balears en concepte de redacció de ponències i d'assistència a les reunions.

6. Elecció i nomenament inicial dels i les membres

A partir de l'entrada en vigor de la present llei, el Govern de les Illes Balears i els consells insulars designaran, en un termini màxim de dos mesos, tots els i les membres del Consell Assessor de Dret Civil de les Illes Balears, que tindrà vigència fins a finals de la present legislatura, tal com estableix l'apartat 2.4 d'aquesta disposició addicional, i en realitzaran la corresponent comunicació.

El nomenament i la designació dels nous i/o de les noves membres del Consell Assessor determinaran el cessament automàtic de tots els i les membres que, fins aquell moment, integren la Comissió Assessora de Dret Civil de les Illes Balears creada pel Decret 229/1999, de 22 d'octubre, i regulats ara pel Decret 2/2012, de 27 de gener.

DISPOSICIONS TRANSITÒRIES

Disposició transitòria primera. Règim aplicable a les successions obertes

Les disposicions d'aquesta Llei s'apliquen a les successions obertes després de la seva entrada en vigor.

Disposició transitòria segona. Aplicació supletòria

Fins a l'entrada en vigor de les disposicions que preveu l'apartat 1 de la disposició final primera s'aplicarà supletòriament el procediment previst en la legislació de

l'Administració de l'Estat, amb les adaptacions pròpies d'organització de l'Administració de les Illes Balears.

DISPOSICIÓ DEROGATÒRIA ÚNICA

Queden derogades les disposicions de rang igual o inferior que contravinguin aquesta llei i s'hi oposin, i en particular el Decret 2/2012, de 27 de gener, pel qual es modifica el Decret 9/2009, de 13 de febrer, de la Comissió Assessora de Dret Civil de les Illes Balears.

DISPOSICIONS FINALS

Disposició final primera. Desplegament reglamentari²

Derogada

Disposició final segona. Entrada en vigor

Aquesta Llei entrarà en vigor l'endemà d'haver-se publicat en el *Butlletí Oficial de les Illes Balears*.

² Disposició derogada per la Llei 19/2019, de 30 de desembre, esmentada en la nota 1.